

SOLIDARUMAS | Visuomenė

Balandžio 4 d.

ANŽELIKA NIKELĖ: „GESTŲ KALBA MAN – SKANI KASDIENĖ DUONA ŠIRDŽIAI“

MARIJA KERŠANSKIENĖ

0

Anželika Nikelė. Nuotr. aut. Dovilė Jakštaitė

Anželika Nikelė – privati gestų kalbos vertėja. Susipažinome su ja, kai kalbinau kurčių merginą, kuri yra nacionalinių ir tarptautinių orientacinių varžybų dalyvė ir nugalėtoja. Kadangi kol kas (niekada nesakyk niekada) nemoku gestų kalbos, mums susikalbėti padėjo būtent Anželika. Tąkart man toptelėjo mintis, kurią abi merginos patvirtino, jog iš tiesų kurčiųjų bendruomenė yra labai atskirta nuo mūsų visuomenės. Ką abi pusės galėtų padaryti, kad šis atstumas sumažėtų? Galbūt būtų galima pradėti nuo didesnio noro pažinti šią bendruomenę?.. Šį žingsnį ir norime pakviesti žengti.

Anželika pasakoja ne tik apie kurčiuosius, ko iš jų kiekvienas galėtų pasimokyti, bet ir apie pačią gestų kalbą, nes būtent ji yra tas paslaptingas, mus skiriantis, laiptelis. Ar verta ją mokytis ir girdintiems? Anželika tuo nė kiek neabejoja.

Gestų kalbos studijos – neįprastas pasirinkimas. Kaip atsidūrei gestų kalbos pasaulyje? Kas paskatino rinktis šias studijas?

Šią specialybę atradau ne aš, veikiau ji pati mane surado. Kažkoks stebuklingas atsitiktinumas tinkamu laiku ir tinkamoje vietoje šią specialybę man pametė prieš akis. Baigiau Eduardo Balsio menų gimnaziją, fortepijono specialybę. Nuo dvyliktos metų vaidinau teatre. Baigusi mokyklą, norėjau sukti aktorystės keliu. Kai neįstojau, atrodė, kad įvyko baisi tragedija. Nežinojau, ką dar norėčiau studijuoti... Kasdien vis labiau trūko teatro ir būtent šis jausmas pastūmėjo ieškoti erdvių, kur galėčiau vaidinti. Vilniaus Gedimino technikos universiteto teatras studija „Palėpė“, kurios veiklai vadovauja režisierius Olegas Kesminas yra erdvė, kurioje kuriami spektakliai, vaidinama, repetuojama su tais, kurie jau baigė mokyklas, o kai kurie – net aukštąsias. Supratau, kad nesvarbu, ką studijuosiu, svarbu, kad būčiau Vilniuje ir būtent šiame teatre. Paskutinę stojamųjų dieną į sąrašą traukiau visas specialybes, kurios man atrodė patrauklios – lietuvių kalba, menotyra... Paskutinėje vietoje, visiškai atsitiktinai, įrašiau gestų kalbą. Apie ją visiškai nieko nežinojau. Įstojau būtent į ją. Stebuklas? Tada dar to nežinojau. Išvykau studijuoti su mintimi, kad koncentruosiuosi tik į teatrą. Po dviejų savaičių studijų supratau, kad gestų kalba – mano svajonių specialybė. Pamilau gestų kalbą, kurčiųjų kultūrą. Dažnai mūsų pasirinkimus lemia, o vėliau kursto tobulėti arba ne – autoritetai, vedliai. Įstojus į Vilniaus Kolegiją vedliu buvo kurčias gestų kalbos dėstytojas Tomas Ivanauskas. Jis buvo energingas, visada pasiruošęs, visada punktualus, visada turintis taktišką atsakymą į bet kurį klausimą. Jo kalba buvo tokia gyva, natūrali – viduje natūraliai ėmė suktis noras išmokti šią kalbą ir būti kurčiųjų kultūroje.

Ar sunku išmokti gestų kalbą? Kokie sugebėjimai, ypatybės reikalingos?

Kiekvieną naują dalyką mokantis reikia įjungti vis kitus savo sugebėjimus. Ir jei jie veikia – viskas pasidaro įmanoma. Gestų kalbai reikia viso lagamino: minkštų rankų, išraiškingo veido, geros atminties, stipraus empatijos jausmo – juk

veriasi naujos kultūros durys. O aš – nuo septynerių grojau fortepijonu, nuo septintos klasės vaidinau teatre, atmintinai mokydavausi nuo pat vaikystės begalę muzikos kūrinių, teatrinių tekstų, bendraudavau su skirtingų kalbų, kultūrų, amžiaus žmonėmis... Kartais pagalvoju, kad gestų kalbai ruošiausi miklindama pirštus, grodama fortepijonu, o pati to nežinojau.

Pakalbėkime apie pačią kalbą – ar ji, kaip ir visos kitos kalbos, turi gramatiką? Į ką kreipiamas didžiausias dėmesys – gestus, mimikas, kūno judesius?

Gestų kalbai svarbi visuma – gestai, veido mimika, kūno judesiai, artikuliacija. Visa tai vienodai svarbu. Pavyzdžiui, yra gestų, kurie turi daugiau nei vieną reikšmę. Tarkim, vienas gestas reiškia ir *pavyzdys*, ir *eskizas*, ir *žalia*, ir *Estija*. Jei lūpos bus sučiauptos ir nieko neartikuliuos, tarp kalbančiųjų gali kilti nesupratimai. Kalbant šaltu, sustingusiu veidus, nebus aišku, ką norima pasakyti – kas pasakojime svarbu, kaip viskas vyko. Taigi, svarbi visuma.

Gestų kalbai labai svarbūs yra nerankiniai elementai. Tai įrodo faktas, kad bendraujant gestų kalba žiūrima ne į rankas, kaip kad atrodo, o į veidą. Dalis nerankinių elementų sudaro ar yra susiję su gramatine raiška. Pavyzdžiui, galvos ir kūno judesiai (tarkim, klausiant) beveik visada yra susiję su gramatine raiška. Su gramatine reikšme susiję ir antakių judesiai. Viena svarbiausių gestų kalbos gramatikos dalių yra mimika. Tarkim, norime gestų kalba pasakyti, kad šis vyras yra gražus. Vartosime gestus: VYRAS GRAŽUS. Veidas bus ramus, lūpos bus paprastoje pozicijoje. Tačiau norint pasakyti, kad šis vyras yra labai gražus – keisime ne gestus, o veido mimiką, gesto intensyvumą. Gestų kalboje yra gestas LABAI, tačiau jis labiau būdingas kalkinei gestų kalbai, apskritai, savo rate nesu mačiusi kurčiųjų, kurie šį gestą vartotų. Todėl norint išreikšti tai gestų kalba, pasitelkiamos kitos priemonės – nusišypsoms, kilstelime antakius, intensyviau gestais sakome VYRAS GRAŽUS – pašnekovui bus aišku, kad šis vyras labai gražus. Gestai tokie patys tiek pirmu, tiek antru atveju, tačiau visą informaciją perduoda veidas. O jei prie šypsenos ir šiek tiek kilsteltų antakių pridėsime nedidelį akimis padaromą lanką, vyras taps tiesiog nepakartojamu gražuoliu.

Anželika Nikelė. Nuotr. aut. Dovilė Jakštaitė

Esu pastebėjusi, kad kurtieji labai dažnai atrodo daug jaunesni, nei iš tiesų yra. Kuo toliau, tuo labiau imu tikėti ta versija, jog taip yra dėl jų išraiškingos mimikos, kurią jie naudoja kiekvieno gesto metu. Liūdesys, pyktis, laimė, meilė, įniršis ir džiaugsmas – viskas perduodama per veidą. Pakelti antakiai ir lengvas galvos judesys į priekį – klausimas, susiraukimas, lūpų kampučių patempimas į apačią, lengvas galvos atlošimas atgal – nesutikimas, nepritarimas, išreiškimas, kad kažkas nepatinka, nėra artima. Šypsena, kiek pakelti antakiai – džiugesys, maloni nuostaba, laimė.

Svarbus čia ir kūnas. Gestų kalboje nėra žodelio IR. Jį išreiškia lengvas viso kūno judesys į kitą pusę: mėgstu braškes ir vyšnias, gestų kalba būtų BRAŠKĖS (judesys) VYŠNIOS PATIKTI. Dar vienas labai svarbus nerankinis elementas gestų kalboje yra artikuliacija. Daiktavardžiams vartojami daiktų pavadinimų žodžio pirmi skiemenys, pavyzdžiui, kalbėdami apie stalą, rodome gestą STALAS, o lūpomis tariame STAL, KĖDĖ – kėd ir t.t. Veiksmažodžiams vartojami specifinius žodelius – ep, u ir pan. Tačiau artikuliacija beveik niekad neatlieka gramatinės funkcijos, artikuliacija svarbi gesto leksinei reikšmei. Gramatinei reikšmei gestų kalboje labai svarbus yra žvilgsnis, jo kryptis.

Kuo išskirtinė gestų kalba?

Gestų kalba yra vizuali, ji nėra garsinė. Todėl viskas, kas šiai kalbai svarbu, yra susiję su vizualumu. Kaip ir kiekviena kalba, gestų kalba taip pat turi savo sąlygas: garsine kalba kalbantis žmogus negali kalbėti pilna burna ar esant dideliui triukšmui, nes jo tiesiog nesupras ar net iš viso neišgirs. Gestų kalba kalbantis žmogus negali stovėti prie lango – dėl sklindančios šviesos, jo siluetas nėra ryškus ir gestų nesimato. Tačiau pilna burna gestais kalbantis, susikalbėti galima laisvai. Taip pat, kaip ir esant dideliui triukšmui, pavyzdžiui, šokiuose ar kokio didelio koncerto

metu. Kurtieji gali netrukdomi ir netrukdydami kitiems bendrauti tarpusavyje. Bet tamsoje nesusikalbėtų. Tačiau ir kurtieji turi savo „triukšmą“. Ar pastebėjote, kaip dažniausiai atrodo gestų kalbos vertėjai? Tamsiai apsirengę, neturi jokių kabančių auskarų ir žiedais nusėtų rankų. Visi šie vizualiniai dalykai – kabantys blizgūs auskarai, žiedai, margi rūbai – kurtiesiems yra triukšmas. Jie atkreipia į tai dėmesį, tai nuolat trikdo jų koncentraciją ir jie negali susitelkti ties perduodama informacija.

Gestų kalba turi dar vieną išskirtinumą – ji neturi savo rašytinės formos. Negalime užrašyti gestų kalbos, todėl visa medžiaga apie šią kalbą kaupiama, kuriama, perduodama per video įrašus. Gestų kalba yra kurčiųjų kalbinės ir kultūrinės mažumos dalis. Tapatinantys save su kurčiaisiais ir vartojantys gestų kalbą kaip gimtąją, kultūriškai yra kurtieji. Gestų kalbos tyrėjas Danielius Mantrimas sako, kad kurčias žmogus – tai ne tik negirdintis, bet ir turintis savitą mąstymą. Kurtieji beveik visą informaciją gauna matydami, todėl jų mąstymas yra daugiau vaizdinis. Jie mąsto gestų kalba, kurios struktūra erdvinė, taigi jų mąstymas – erdvinis. Pokalbio pradžioje minėjau, kad šios kalbos išmokimui labai svarbus yra stiprus empatijos jausmas – turi perprasti ne tik kalbos niuansus, bet ir mąstymą, suvokimą, suprasti, kaip tinkamai ir teisingai ištransliuoti informaciją. Gestų kalba yra vaizdinga. Ji, skirtingai nei garsinės kalbos, turi net 3D vaizdo galimybę. Kartais gestų kalba būna paprasčiau kažką paaiškinti nei žodžiais. Ja galima pasikalbėti norint išsaugoti tylą. Pavyzdžiui, kai mano būsimas vyras Audrius gyveno Danijoje, naktimis kalbėdome su juo *skype*. Nenorėdami trukdyti jo kambario draugo, ieškojome būdų, kaip susikalbėti. Išmokiau Jį gestų kalbos ir netrukus kalbėdavomės gestais.

Ar gestų kalba tarptautinė – ar susikalbėtų lietuviai su ispanu, pavyzdžiui?

Ne, gestų kalba nėra tarptautinė. Kodėl kurtieji neturi vienos kalbos? O kodėl girdintys neturi vienos kalbos? Gestų kalba yra daugiau nei tiesiog komunikavimo būdas. Žodinė kalba turi liaudies išmintį, tarmes, o gestų kalba savyje talpina savo krašto istoriją, papročius. Pavyzdžiui, Norvegijoje sūris nuo seno buvo pjaustomas specialiu įrankiu, o Lietuvos sūris būdavo slegiamas, tad mes turime gestą, kuris primena slegiamą sūrį, o norvegai – tokį, kuris vaizduoja pjaustymą. Skiriasi regionai, temperamentas – taip pat yra ir su gestais, jie tarsi atspindi šiuos skirtumus. Tačiau vis dažniau tarp kurčiųjų užsieniečių yra vartojama vadinama tarptautinė gestų kalba. Ji yra paremta anglų gestų kalba (panašiai kaip ir girdintys visame pasaulyje dabar susišneka vartodami anglų kalbą). Tad susitikęs kurčias prancūzas su kurčiu italų, abu mokėdami šią kalbą, susikalbės. Nemokėdami, susikalbėtų paprastomis temomis ir be tarptautinės kalbos, tačiau rimtesnėmis, gilesnėmis temomis – vargu.

Anželika Nikelė. Nuotr. aut. Dovilė Jakštaitė

Ar užtenka Lietuvoje gestų kalbos vertėjų? Kur galima šios kalbos išmokti?

2012 metų Gestų kalbos vertėjų centrų duomenimis, šalyje gyvena apie 6202 kurtieji, tad vienam vertėjui vidutiniškai tenka daugiau nei 60 klausos negalią turinčių žmonių. Kurtieji gyvena tokį patį aktyvų gyvenimą, kaip ir visi kiti – jie mokosi, studijuoja, dirba, vaikšto į kursus, mokymus, dalyvauja renginiuose ir t.t. Dažniausiai visur jiems reikalingi vertėjai. Ar minėti skaičiai parodo, kad vertėjų užtenka, jei kiekvienas kurčias asmuo toks aktyvus? Labiausiai vertėjų trūkumas jaučiamas aukštosiose mokyklose, kur vertėjas skiriamas tik tris kartus per savaitę ir tik trim valandom. Taip pat ir vakare – renginių, švenčių, susitikimų ar mokymų, kursų metu – dažniausiai nesutampa kurčiojo

suplanuotos veiklos ir vertėjų darbo laikas.

Gestų kalbą išmokti galima kol kas vienintelėje vietoje Lietuvoje – Vilniaus Kolegijoje. Ten susibūrusi puiki komanda kurčiųjų ir girdinčiųjų, kurie gyvena kurčiųjų kultūroje – ją pažįsta, puikiai moka kalbą, yra sukaupę daug patirties.

Ar gestų kalboje egzistuoja tarmės, jaunimo kalba, „žargonas“?

Gestų kalba kalbantis vilnietis ir klaipėdietis tikrai savo vartojamoje kalboje turi skirtumų. Žinau atvejų, kai iš kitų

miestų atvykę vertėjai turi būtinai skirti laiko adaptacijai, nes ne visada kurtieji juos iškart supranta. Kiekviename mieste vyrauja vietiniams būdingi gestai ir jie nebūtinai sutampa su vartojamais kituose miestuose. Nežinau, ar galima tai pavadinti tarmėmis (gal tai būtų kiek per stipru), tačiau skirtumai tikrai yra. Be abejo, kurčiųjų kultūroje jaunimas turi savo „žargoną“ – keiksmus, tam tikrus specifinius žodžius, kuriuos girdinčių kultūrai net sunku būtų paaiškinti. Dar studijuodama gestų kalbą ėmiau labai aktyviai dalyvauti kurčiųjų gyvenime – dalyvaudavau šventėse, renginiuose. Pradėjau versti paskaitas, šventes, susirinkimus. Taip artimiau susipažinau su vyresnių žmonių gestų kalba. Jų kalba jau išgryninta, labiau „išvalyta“.

Jaunimo kalba, žinoma, kitokia. Jau trejus metus mokaus kurčius vaikus teatro meno. Labai daug su jais kuriame, vaidiname, filmuojame. Kai pradėjau peržiūrinėti vaizdo medžiagą, ėmiau „pagauti“ tam tikrus gestus. Kadangi su mokiniais turiu šiltą ryšį, jie labai noriai man aiškina, ką vienas ar kitas gestas, jų – jaunimo kalboje – reiškia. Aišku, yra ir tokių gestų, kurių reikšmę suprastų ir girdintys, nes jie patys vartoja tokias sąvokas, tačiau yra tokių, kurie būdingi tik kurtiesiems.

Vertėjaudama tampi kurčiųjų bičiule, artimu žmogumi. Kuo tau atrodo ypatinga ši bendruomenė? Kokių, tavo nuomone, sąvybių, būdo bruožų girdintieji galėtų pasimokyti iš kurčiųjų?

Man labai patinka ši bendruomenė dėl savo bendravimo ypatumų. Sakoma, kad kurtieji gali kalbėtis ir kalbėtis, nesustodami: jie plepa susitikus svečiuose, tada dar valandėlę koridoriuje besirengiant, tada dar autobuse pakeliui į namus, ir tada dar pusvalandį laiptinėje. Man taip patinka tas koncentruotumas ir noras bendrauti, gal dėl to, nes pati esu labai plepi (šypsosi – aut. past.). Jų kalba labai susijusi su įpročiais. Pavyzdžiui, norėdami pasikalbėti dviese, jie stengiasi atsisėsti vienas priešais kitą. Žiūri į akis ir tik tada bendrauja. Girdintys dažnai bendrauja kas sau – žiūri pro langą, susirašinėja, tikrina elektorininį paštą ar pan. Ir tai daro tuo pačiu metu, kai bendrauja. Kurčiųjų kalba vizualinė, todėl jie būtinai turi matyti akis, veidą, gestus to žmogaus, su kuriuo kalba. To girdintys galėtų pasimokyti iš kurčiųjų – koncentracijos bendraujant, atiduoti visą savo dėmesį pašnekovui. Juk taip malonu, kai tavęs iš tiesų klauso ir iš tiesų girdi!

Dar vienas vertingas jų bruožas – priėmimas į savo kultūrą. Neretai esu girdėjusi pasakymų, kad jie sunkiai prisileidžia girdinčius. Galiu drąsiai pasakyti, kad tiltas pas juos – kalba ir nuoširdumas. Matydami, kaip girdintis stengiasi, nuoširdžiai mokosi kalbos, plečia savo akiratį, prisideda prie kurčiųjų gyvenimo gerinimo (rengia projektus, verčia renginiuose, dalinasi informacija ir t.t.), tikrai patiki tuo žmogumi ir priima į savo kultūrą. Mylėti jų kalbą – svarbiausią jų kultūroje – ir kalbant tai rodyti (teisinga sakinių sturktūra, gryna gestų kalba, išraiškinga mimika, teisinga artikuliacija) – pirmas žingsnis jų kultūros link. Visus kitus žingsnius jie padeda žengti drauge.

Anželika Nikelė. Nuotr. aut. Dovilė Jakštaitė

Esi privati vertėja. Kaip suprantu, tavo darbo diena neturi griežto grafiko. Kaip ji atrodo? Papasakok, kur ir kam tenka vertėjauti, su kokiais iššūkiais susidurti?

Kiekviena mano diena labai skirtinga. Viena diena gali prasidėti nuo ankstauro ryto verčiant paskaitas universitete, per pietus – susirinkimą ar darbo pokalbį, vakare – konferenciją ar mokymus. Verčiu ir ryte, ir naktį, ir aukštosiose mokyklose, ir šokių klube net teko versti. Vyko konkursas, kur dalyvavo dvi kurčios merginos. Konkursas buvo kelių etapų. Pirmasis etapas – *facebook* paskyroje parašyti gražią istoriją apie save ir savo draugę. Merginos atėjo pas mane, papasakojo gražią istoriją gestų kalba. Išverčiau ją į lietuvių

kalbą, sutvarkiau tekstą stilistiškai ir pirmo etapo metu jos surinko daugiausiai taškų. Antras etapas buvo virtuvė – gaminti *superinius* studentiškus priešpiečius. Verčiau kulinarinio konkurso metu – verčiau ir ragavau (juokiasi – aut. past.). Laimėtojų paskelbimas vyko naktį, šokių klube, kur ir teko versti.

Prieš metus į „Kino Pavasario“ festivalį atvyko kurčioji aktorė Jana Novikova, atstovaudama filmą „Gentis“, kuriame atliko pagrindinį vaidmenį. Verčiau jai visą savaitę nuo ryto iki... iki ryto. Janai susitikimai prasidėdavo anksti ryte, o

baigdavosi apie 3 valandą ryto. Jos vertimais rūpinomės kartu su vertėjų asociacija – jie versdavo susitikimų su aktore metu kino teatruose, šventėje, aš – susitikimuose su režisieriais, aktoriais, renginiuose, peržiūrose, visose vakarinėse dalyse. Vienas vakaras vyko Šarūno Barto namuose. Jana Novikova buvo jau perbėgusi visą susitikimų maratoną ir visi labai norėjo su ja pabendrauti. Apie antrą valandą nakties greta jos susibūrė gryna ir laužyta anglų (kalbėjo prancūzas), rusų, lietuvių kalba kalbantys žmonės. Aplink garsiai skambėjo muzika, visi gurkšnojo gėrimus, o aš ir mano rankos vertime plaikstėsi be sustojimo! Iššūkis, kai skirtingomis kalbomis vienu metu kalba trys ar keturi žmonės, o aplinka leidžia tokią laisvę, vadinasi, ir tu turi prisitaikyti. Visiems atsakyti draugiškai, vakarui tinkančia intonacija. Aktorė Jana natūraliai jau buvo išmokusi šiuos bendravimo ypatumus, tad man tereikėjo empatiškai į viską reaguoti. Po to vakaro Janą suplanavo ne vieną projektą.

Lietuvos edukologijos universitete teko versti paskutines dėstytojos Vandos Juknaitės paskaitas. Ji mokė studentus tinkamai skaityti tekstus, ištransliuoti prozą, poeziją ir pan. Verčiau tekstus, kuriuos skaitė studentai. Vėliau – dėstytojos pastabas ir užduotis, pavyzdžiui, šokinėti ant vienos kojos nuo vieno kabineto galo iki kito, sakant eiles. Intonacija, tempas, balso stiprumas – viskas keičiasi. Balse suskamba reikšmė, gyvumas. Visa tai būtina perteikti ir gestų kalba. Iš visų vertimų tokius mėgstu labiausiai – nes jie sunkiausi, jei taip tik galima pasakyti.

Su iššūkiais tokiame darbe susiduriu visada. Pasitaiko netikėtų vertimų ar tiesiog vienas lekia iškart po kito. Tokiais atvejais norėčiau turėti mažą propeleriuką – tada suspėčiau visur. Kuprinėje visada turiu įsimetusi tamsų, oficialų megztuką – niekada nežinai, kaip baigsis diena (gal koks oficialus rimtas vertimas? Tokiu atveju, persirengimas vertėjui būtinus). Dažniausiai, megztuko prireikia (šypsosi – aut. past.).

Kaip manai, ar kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų bendruomenė yra atskirta nuo visuomenės? Pažįsti šiuos žmones ir esi jų bendruomenės dalis – kaip manai, kas padėtų šį atstumą sumažinti?

Apie kurčiųjų kultūrą ir gestų kalbą žinoma vis daugiau. Tai labai džiugina. Vis dažniau atsiranda žmonių, kurie rašo apie juos ir jiems, kurie neša savo indėlį į šią kultūrą. Aišku, atsiradus krūvai papildomų gestų kalbos vertėjų etatams, atnaujinus techniką, kuri padeda gerinti vertimo kokybę ir greitį, atsiradus titrams visuose TV kanaluose – situacija ryškiai šokteltų geryn. Labai norėčiau, kad būtų įdiegta specializuota vertėjų paslaugos teikimo Sistema, kuri leistų vertėjams dirbti srityse, kurias jie supranta geriausia, papildomai domisi ir būtent todėl gali geriausiai ištransliuoti informaciją. Didelė pagalba būtų ir teminiai gestų kalbos žodynai. Žingsnį to link dariau savo baigiamajame darbe – jo tema buvo „Meno terminai lietuvių gestų kalboje“. Važinėjau po visą Lietuvą ir rinkau kurčiųjų menininkų vartojamus terminus, sukūriau video žodyną. Juo naudojosi Vilniaus vertėjų centras, dabar jis yra perduotas į Lietuvių gestų kalbos žodyną. Tačiau juk bėdos yra pradedamos spręsti apie jas sužinojus, tad mano tikslas dabar yra gyventi gestų kalba, kurčiųjų kultūra ir daryti maksimaliai, kiek tik galiu.

Ar verta ir girdintiems mokėti gestų kalbą? Kodėl?

Žinoma, kad verta! Ar verta išmokti plaukti, kad paplaukiotum plačioje jūroje? Ar verta pabandyti iškepti nerealaus skonio tortą, jei receptas guli panosėje? Ar verta išmokti kalbą, kuri sumažins socialinę atskirtį, praplės akiratį ir atvers galimybes žmonėms, gyvenantiems visai greta? Čia neturi būti net klausimo. Ši kalba – labai graži, turtinga ir svarbi. Kiekviena labiau išsivysčiusi valstybė turi patvirtintą gestų kalbą. Lietuva taip pat turi gestų kalbą. Tad turime tuo džiaugtis. Viena iš mano veiklų – darbas „Kulinarijos Studijoje“. Visai skaniai veiklai ten diriguoja mano mokytojas italas Gian Luca Demarco, kuris pats į darbą priėmė kurčią merginą. Iš manęs mokydamasis šios kalbos, žongliruodamas keliais išmoktais gestais, jis su ja sėkmingai susišneka! Jis sako: „Blogai kalbu lietuviškai, blogai kalbėsiu ir gestų kalba. Koks skirtumas, svarbu, kad kalbėsiu.“

Man patinka, kaip kurtieji patys ragina pradedančiuosius. Pavyzdžiui, mano būsimas vyras Audrius kažkada mokėjo tik kelis gestus. Dažniausiai tai prisistatymo gestai: mano vardas..., man tiek ir tiek metų, ir panašiai. Vėliau, kai kurtieji mano draugai susipažino su Audriumi, man šalia sėdint draudė vertėjauti. Skatindavo Jį suprasti, ką jie sako. Labai stengdavosi, keisdavo gestus paprastesniais, kad suprastų. Čia yra tik toks barjeras – perlipus jį, atsiveria visas gestų kalbos pasaulis. Barjeras – kitoks mąstymas. Turi nustoti galvoti apie žodžius, sau įprastą sakinių struktūrą. Jei norite

jos išmokti, nebūtina stoti į Vilniaus Kolegiją, gestų kalbos moko ir kursų metų kurčiųjų klube.

Anželika Nikelė. Nuotr. aut. Dovilė Jakštaitė

Kiekvienas įvykis ar posūkis mūsų gyvenime dovanoja kažką savito ir ypatingo. Ką tau davė kurčiųjų kultūra?

Vilniaus Kurčiųjų klube apsilankiau prabėgus vos keliems mėnesiams nuo studijų pradžios. Nepaisant kalbos barjero, nuo pat pradžių norėjosi būti kurčiųjų bendruomenėje. Joje niekuomet nesijaučiau svetima ar nereikalinga. Įsilieti buvo sunku, nes informaciją buvau pripratusi gauti iš klausos ir perteikti ją lūpomis, o dabar visa tai reikėjo daryti akimis ir rankomis. Kitaip tariant, buvo sunku fiziškai, nes reikėjo daug ką pakeisti galvoje. Pavyzdžiui, sutikusi greitai gestų kalba bendraujantį žmogų neišsigąsdavau, priešingai – stengdavausi ir tikėdavau, kad suprasiu. Analogiška situacija buvo, kai pradėjau dirbti su

mokiniais ir dėstyti teatrą. Jie nesuvokė, kas tas vertėjas, kad turėtų lėčiau kalbėti ir t. t. Pagalvojau: „Puiku. Bendraukite su manimi kaip su lygia!“ Tiesa, padariau gudrybę – atsinešiau kamerą, viską nufilmavau bei namuose studijavau, kaip jie bendrauja.

Kurčiųjų kultūra man davė mylimą amatą, mylimą darbą. Visi pasiūlymai, projektai, kvietimai dalyvauti renginiuose visada suvilioja – būtent dėl gestų kalbos. Tai tokia specialybė, kuri pati savaime man veikia kaip motyvatorius. Visi nauji dalykai, kuriuos sužinau pasaulyje, anksčiau ar vėliau praverčia verčiant. Kuo daugiau žinai, tuo lengviau versti, tuo mažiau dalykų, kurių nesupranti. O jei nesupranti, kaip gali išversti? Labai daug duoda mokiniai – jauni žmonės, su savo charakteriu, jausmais, aktualijomis. Labai gera būti viso to dalimi ir labai gera matyti džiaugsmą jų akyse, kai jiems kažkas pasiseka, kai jie tavimi patiki.

Pirmiesiems mano mokiniams teatras buvo kažkas mistiško. O aš atėjau nešina kamera, stovu, pasakiau: „Čia mes kursime istorijas, poeziją“, – ir išdalinau pluoštus knygelių. Tokio mokytojavimo mane išmokė mano pačios dėstytojai – jie tave įspraudžia į tam tikrą dalyką ir tu privalai eiti tik į priekį. Pirmiausia turi įkvėpti kitus, tada nereikės niekam įrodinėti, jog viskas yra įmanoma. Patys supras. Dabar dvylikta klasė pasirašo visoms mano „avantiūroms“ – sningant ar lyjant einame ir filmuojame. Kuriame dainas gestų kalba, nagrinėjame tekstus, verčiame juos ir filmuojame. Vėliau turime rezultatus – vaizdo klipus. Jie taip džiaugiasi, kai pamokos metu vyksta peržiūros, taip žavisi klipu, o aš turbūt penkiskart labiau džiaugiuosi jais.

Užbėgau įvykiams už akių ir vildamasi, kad po šio pokalbio atsiras norinčių žinias pritaikyti praktiškai, paprašiau Anželikos supažindinti bent su keliais gestais, kuriuos kiekvienas iš mūsų galėtume išmokti. Taigi, prašom:

Bernardinai.lt